

ŠOLSKI PRIJATEL.

Odgovorni vrednik: A. Einspeler.

Číslo 3.

Priloga k slovenskej Bčeli.

I. tečaj.

Milim prijatlom šol in slovenščine.

Kar smo že davno želeli in pričakovali, se nam je zdaj veselo spolnilo. Dobili smo za novo leto lepí dar, — svoj šolski časopis, blazega »šolskega prijatla.« Pogosto nas bo obiskoval in gotovo tudi mnogokrat veselil. — Nič ni lepšega in prijetnišega, ako se ljubeznivi in zaupni prijatli znidejo, da se po domače in po bratovsko pogovoré in posvetljejo, — ter eden drugemu svoje veselo in milo potožijo in povedo. — »Šolski prijatelj« nas bo, kakor se terdno zanesemo, veliko združil in nam vselej veliko povedati vedil. On nas bo, kot zvesti prijatelj in brat spremljal in vodil po širokem učiteljskem polju. On nam bode pomagal in nas podperal pri težkem delu, in nas bode spodbadal in tolažil v tužnih dneh našega učiteljstva. Ljubil in cenil nas bode kot naj prvi in naj zvestejši prijatelj! — Oj, vsi dragi prijatli in mili bratje! veselo ga sprejemimo v svoje hiše in šole, in pozdravimo ga iz celega serca! — Spoštujemo in ljubimo ga, kakor tirja prijateljstvo pravo. Pomagajmo mu in podperajmo ga, da bo veselo in dolgo med nami živel. — Izvolimo si tukaj pri našem prijatlu svoje shodišče. Pogovorimo in pomenimo se, kako se nam pri šolstvu obnaša, kako je pri vas, kako pri nas, kako tam, kako drugje, kje je boljši, kaj je boljši, kaj nam je treba, in kaj nam je storiti, da bomo to in uno, kar se nam bo prav in dobro zdelo, tudi resnično dognali in storili? — Vsak naj pove in pokaže, kako se mu pri učiteljstvu bolje vede; vsak še nekaj dobrega ve, vsega nobeden ne. — Vsi si moramo eden drugemu pomagati, ako hočemo, da se nam bo dobro izšlo. Skerbimo, da nas bode »šolski prijatelj« vedno veselil, ter nam zmirom nove cvetlice na šolsko polje razsajal in redil. — Bratov-

ska ljubezen naj nas pregreje in objame v pravem duhu! — Razgernimo in odprimo si eden drugemu svoje rane in težave, da se bomo mogli posvetovati in si pomagati.

— Poženimo se terdno za naše šole, za milo slovenščino in drago mladino. Akoravno se nam bo to in uno ostavilo in nas zaverati hotlo, nič se ne ostrašimo. Dobra reč ostane dobra in pravična, ako ravno te ali uni ne mara za njo.—Šola in mladina nam mora biti vsigdar globoko pri sercu. Ako bomo imeli dobre šole, bomo imeli dobre ljudi, in kjer so dobri ljudje, je na svetu že raj. Tedaj vsi prijatli šol in slovenščine! zberite se okoli našega šolskega prijatla,“ da naša reč ne bo prazna reč, da bomo veliko storili in veliko dognali. Veliko glav bode rodilo veliko misel, in kjer je veliko, se lahko izbera in nabera, kakor je komu ljubo in drago. „Kakoršno seme seješ, tako žito bodeš žel.“

Učitelji.

Učitelji blagi
Ostanemo mi,
Mladini predragi
Udani, zvesti.

—
Če svet nas plačuje
Alj dobro, alj ne,
Če puhlo vračuje,
Da slabo nam gre:
Učitelji blagi
Ostanemo mi,
Mladini predragi
Udani, zvesti.

—
Mladino učiti
Je delo lepo,

Plačilo odjiti
Ne more za to.
Učitelji blagi
Ostanemo mi,
Mladini predragi
Udani, zvesti.

—
Če tukaj nas čaka
Plačilo tesno,
Nas Eden poplača
Gotovo zvesto.
Učitelji blagi
Ostanemo mi,
Mladini predragi
Udani, zvesti
A. Praprotnik.

Učiteljski shod u Doberlejvesi.

(D al je.)

Odgovor na drugo uprašanje: »Alj bodemo u slovenskih krajih na Koroškem zanaprej slovenski alj nemški jezik, alj pa oba jezika u šoli učili?“

Po našej avstrijskeje carevini, kakor tudi pri vas na Koroškem, je več narodov vkupej, so ljudi zastran jezika namešani. Dobro se ve, da je potrebno in koristno, zraven maternega jezika še drugega ptujeja, pri nas taj nemškega, se učiti. Tega ni treba spričovati. Kdor pa pravi, da to ni mogoče, se moti. Le po pameti se mora obnašati, ne pa uk u nemščini h poglavitnej reči u šoli povzdigniti; naj se le toliko zgodi, kolikor lepa priložnost nanese.

Da se pa učenci zraven maternega jezika še kakega drugega lahko naučé, in brez da bi drugih šolskih namenov zamudili, očitno tole priča:

- a) otroci imajo prirojeno lastnost in moč, vse reči, ki se jim naravno kažejo, u glavo vzeti, posebno se pa jezika veselo in hitro popadejo;
- b) skušnja veliko sedajnih učiteljev. Ti so se namreč prepričali, da se s maternim jezikom vred še drugega učiti za otroke ni pretežko, temuč da je tak uk, ako se po detovodskih (pædagogiških) pravilih ravna, posebno pripraven, um in pamet učencev prebuditi in še poduk u drugih predmetih podpomagati;
- c) sad, ki ga je dosedajno, desiravno neprimerno ravnanje prineslo;
- d) veliko hiš, kjer se otroci dveh jezikov, ki se u družini govorita, u mladosti nauče, brez da bi se tega zavedli; slednič
- e) temu sem jaz sam priča, ker že več kot 25 lèt oba jezika učim in zamorem reči na srečo in veselje otrok in starišev.

Kaj pa bi imelo nas gnati, se za materne jezik bolj potegniti in se ga marlivejši poprijeti?

Jaz bi rekel: pokorščina. Zakaj naše visoko c. k. ministerstvo za bogočastje in uk je že davno ukazalo, da se ima po vsih III klasah ljudske šole u maternem jeziku učiti. Postave so pa dane za našo srečo, in da jih mi spolnujemo.

Dalej je materni jezik predrago blago; zakaj pomni: „Jezik narodni je nar dražje blago naroda, naj močnejše sredstvo, narodno samostavnost ohraniti, naj čitejši izraz narodniga duha, živi spomenik narodnih djan.“

„Narod, ki ne spoštuje svojega jezika, sramoti samega sebe, narod, kateri vzeme jezik ptujiga naroda, kuje si sam okove težkiga robstva; i. t. d.“

„Svoj nepopolni in neizobraženi jezik žrtvovali ptujimu izobraženimu se pravi, izdati svetinjo česti svoje domovine; za koliko gerše pa je ptuji jezik bolj céniti, kakor lastni, narodni, čistejši in krepkejši i. t. d.“

Slednič bojo na tako vižo naši otroci pripravnejši za nauk u drugih potrebnih rečeh; oni se bojo veliko ložej učili, kar je jim za kmetijo, rokodeljstvo, obertnijo in za vojaštvo vedeti treba, ja clo keršanski nauk se bode otroških serc bolj prijel in več sadu donesel. Poprimimo se zatorej svojega maternega jezika, brez da bi pri nas nemščino zanemarali. Učimo slovenske otroke slovenski jezik zastopiti, u njem gladko brati in pisati; zastran nemškega jezika bode pa za naše ljudske šole zadosti, če ga govoriti vadimo.

(Konec sledi.)

U s m i l e n j e.

Matiček in Nežica sta prišla ravno iz šole domu. Tu vidita v veži pred durmi starega reveža, ki je bil slabo oblečen in se je ves od mraza tresil. Usmilite se me, prosi stari revež, lačen sim, prosim vas, dajte mi kruha! — Pojdite vendar z nama v hišo, pravi miloserčna Nežica, da se bote enmalo pogreli, danas imamo gorko. Ko je tako slabega reveža v hišo pripeljala, gre koj k materi in jih prosi, da bi revnemu možu kej gorkega jesti dali. — Matiček je šel pa med tem k očetu in jih prosi, da bi temu revežu kako staro in ponošeno obuvalo podariti hotli. — Stari revež je dobil zdaj vsega, kar mu je bilo treba. Prav milo in preserčno se je vsim skupej zahvalil, ko je šel naprej, posebno pa se je obernil k blagima otročičema, jih blagoslovil in jima: »Stokrat vama Bog plačaj!« velikrat ponovil. —

Tudi oče so svoja otročiča zavoljo tega prav lepo pohvalili. Lepo je to, so rekli, da se vama je ubogi revež usmilil in da sta

prosila zanj, ko mu sama nista mogla pomagati. Tako moramo vselej storiti, tako ima Bog rad, on sam nam zapove, da moramo storiti tako. — Kadar vidimo tega ali unega, ki je revež in se mu slabo godi, se nam mora usmiliti, to je, mi moramo njegovo nadlogo in revo ž njim vred serčno čutiti. Tako milo čutilo je blago čutilo, ki se usmilenje, miloserdje, ali sožaljenje imenuje. Ljudje, ki so sočutljivi, pravimo, da imajo dobro, blago serce. Kdor je pri revah in nadlogah svojega bližnjega neobčutljiv in mu noče pomagati, mu pravimo, da ima terdo in kamnitno serce. To je gerdo in nečloveško. —

Tako lepo so učili dobri oče svoja mila otročiča. — Blagor taki družini! —

Pomagaj le revežu rad
Saj revež je tudi tvoj brat.

Š o l a r č i k.

Sim šolarčik mlad,
Veselo živim.
Me Bog ima rad,
Kse pridno učim.

Učiti se morem
Le pridno vselej,
Ak upati hočem,
Da z mene bo kej.

Natanko poslušam
Karkoli uče,
In tako poskušam
Ravnati se že.

Kjerkoli le hodim,
Se vedem lepo, —
Da šolar bom pridin
Se moram tako.

Doma in u šoli
Bom zmirej tako,
Da nihče nikoli
Me čertil ne bo.

A. Praprotnik.

Z a k o n o š a.

Ukaz ministerstva za bogočastje in uk 20. maja 1851, s katerim se dajo pravila za učiteljske shode.

Ministerski ukaz 2. septembra 1848 št. 5692 je upeljal učiteljske shode kot dobre sredstva za to, da se naj izverstnejšim duhovnim

in svetovnim možem pod ramo seže, ki se prizadevajo, ljudske šole povzdignuti in na popolnejšo stopnjo pripraviti.

Reklo se je, da imajo ti shodi sledeči namen in nalogo: da se udi tih shodov vzajemno podučevajo zastran predmetov, ki se u ljudske šole učijo, zastran načinov, kako učiti in zastran šolskega reda (discipline), da se med seboj posvetujejo, kako pomočke za uk, dobre knjige in detovodske časopise si omisliti, dalej da se pogovarjajo zastran vsih reči, od katerih je znano, da so imenitne za ljudske šole in učitelje, ki pri njih službo imajo. Skušnja je pozneje pokazala pogoje, pod katerimi ti učiteljski shodi dobro ostati in zlahten sad obroditi zamorejo.

Glede na to, kar je skušnja učila, se zaukaže, kakor sledi:

1. Učiteljske shode ima voditi nadglednik šolskega okraja (dehant, okrajni vikar) alj tisti, kterege on za to odloči; toraj se imajo shodi deržati vselej le po tem, ko jih je on sklical alj jih deržati dovoljil.

2. Ministerstvo pričakuje, da se bodo duhovni in svetovni učitelji in tudi šolski pomagavci shodov pridno udeležvali, vendar se k njim nimajo siliti, ker je mogoče, da zvunajne razmere marsikterege učitelja zaderžujejo, da priti ne utegne; tisti pa, kateri priti nočejo, dasiravno jih kej tacega ne zaderžuje, sami pokažejo, da od njih koristnega pripomagovanja pričakovati ni.

3. Shajajo se alj vsi učitelji šolskega okraja ukupno alj, če to zavolj velike obširnosti alj zavolj drugih okoljnosti mogoče ni, učitelji posameznih krajin. Shodi se imajo deržati saj vsake kvatre enbart, alj, če to soudi želijo, zamorejo tudi večbart biti.

4. Učiteljski shodi več šolskih okrajov se le vpeljati smejo, ako deželna šolska oblastnija to ukaže alj dovoli, in le tako kakor ona posebno pokaže in naroči.

5. Koristno bode, od ednega shoda do drugega že popred reči zaznamvati, od katerih se bodo pri prihodnem pomenkovali; to se samo od sebe zastopi, da imajo deželne šolske oblastnije pravico, učiteljskim shodom vprašanja predlagati, da se zastran njih posvetujejo.

6. Šolski svetovavci, ki so pri deželnih šolskih oblastnijah za ljudske šole postavljeni, se imajo za učiteljske shode pridno marati,

in tudi, če jim druge opravila pripuste, pri njih pričujoči biti. Da jim bode to mogoče, morajo nadgledniki šolskih okrajev berž ko je den za učiteljske shode odločen, na znanje dati den, kdaj, in kraj, kjer se bodo imeli.

7. Čez vsaki shod se ima zapisnik napraviti, kamor je treba zraven imen pričujočih na kratko vpisati reči, od katerih se je pogovarjalo in to, kar se je sklenilo. Ako bi se bili u shodu kaki spiski brali, se ti pridjati zamorejo; sicer pa je vsakemu na voljo dano in se priporoči, svoje posebno imenitne spiske alj po primer-nem potu razglasiti, alj predpostavljenim oblastnijam poslati.

8. Vsak okrajni nadglednik ima vsako leto enbart višej šolskeje nadglednii poročiti, kako učiteljski shodi napredujejo in kako na učitelje delajo; višja nadglednia mora to poročilo deželnej šolskeje oblastnii podati. Ta ima čez vse shode glavno poročilo ministerstvu poslati.*

D r o b t i n ě i c e.

* Karagjorje, to je: črni Juri, knez Serbski, je učitelje u velikej česti imel. Znano je, da je on modrijana Dositeja velikobart obiskal, da je učitelje tako dobro poplačeval, kakor svoje perve častnike (oficirje). On je napravil narodsko učilišče, in je tukaj rad spodbadal mladino, da se rada in marljivo uči; zakaj to jej obeta veliko časti. »Vidite, je Karagjorgje rekel, mi imamo dovolj junaških desnic, Serbijo braniti, alj manjka nam učenih ljudi, kateri bi jo pametno vladali. Ako bi imeli toliko učenih go-spodov, kolikor štejemo serčnih junakov, — tako mi sunca! bolje bi s nami stalo. Uči se taj, ljuba mladina! uči se; zakaj na tebe se naslanja naše upanje boljših časov; vbogaj in spoštuj svoje učitelje, — jaz jih visoko štimam in čestim: učitelj in vojvoda sta pred menoj jednaka. Gorje pa tistemu, katerega učitelji pri meni zatožijo, da se slabo in napčno zaderža.« Prej da je odšel, je učitelju vsakobart terd zlat skrivši u roko stisnul. —

* 12. novembra 1851 je bil u Doberljevosi II. učiteljski shod. Izverstni govor, ki ga je pri tej priložnosti šolski ogleda gosp: Balant Bergmann, govoril, bodemo vkračem natisnuli. Tudi pri materi božji na jezери (Maria am See) so imeli 20. novembra 1851

I. učiteljski shod. Prihodnič bodemo razglasili zapisnik tega shoda. Tako je prav: učiteljski shodi bodo gotovo dober in zlahten sad obrodili! —

* Po Kanalskeji dolini — med Nemci in Talijani — so se začeli Slovenci zbujati: slovenski duh vstaja. Slava našim domorodcem, katerih tam precej štejejo! Ni dolgo, kar smo omenili, da u Ovčjej vesi (Wolfsbach) naš dobro znani domorodec, gosp. fajmošter Jernej Majhar, ne samo šolo derži, temuč tudi svoje učenice in učenke slovensko peti uči. Hvale vredno se tudi obnaša gosp. Jožef Kovač, učitelj u Lipaljevési (Leopoldskirchen). On ves živi za šolo in cerkev in se trudi za slovensko petje. Te dni smo sprejeli od njega 6 starih slov. pesmi na note postavljenih. Napevi so stari in lepi; so nam ravno prav prišli. Se vè, da ima tudi gosp. Kovač le pičlo plačilo, — vendar marsikteri grošič na šolske in domorodne reči oberne. Slava mu!

* Hormouc je postal vladar persiškega kraljestva. Koj hitro po tem izvoli svojega dosedajnega učitelja Bucurge za svojega prvega svetovavca in naj boljšega prijatelja. Hormouc ni nikolj mogel biti bez svojega prijatelja, zmiram in povsod ga je u časti in slavi imel, ja tako ga je čestil, da se pričó Bucurge ni hotel prikazati u svojej kraljevskej slavi in svetlobi. To se ve, da je to marzikterega gospoda hudo in strašno merzelo in bolelo. Nekaj tacih dvorčanov enkrat Hormoucu naravnost očita, da on svojemu učitelju tako čest in slavo skazuje, ki so jo poprejšni kralji le samo svojemu vlastnemu očetu skazovali. Smeje jim Hormouc takole odgovori: „Resnica je ljubi moji! tudi jaz sam čutim, da jaz svojemu učitelju večjo čest in slavo skazujem, kakor bi tista bila, ki bi jo svojemu očetu, ako bi še pri življenju bili, skazoval; — to dobro spoznam, pa vendar mislim, da je prav, da sem dolžen, tako ravnati. Od svojega očeta sem sprejel življenje in kraljestvo: pa vendar oboje bodem le kratko časa vživljal; — čednosti pa, ki jih imam svojemu učitelju Bucurgi zahvaliti — ki jih je on u moje serce usjal, jih skerbno polijal in srečno izredil — te čednosti ostanejo moje na vselej, one pojdejo za menoj u večnost.“ —

Na znanje!

Naše upanje je nas golfalo: ni se toliko naročnikov oglasilo, kakor smo jih pričakovali. Smo taj primorani, „šols. prijatla“ od „Bčele“ ločiti. Kako — bodemo prihodnič oznanili. Vredn.